

ROZLIČNOSTI

Aký je význam prídavného mena opcionálny?

Jedným z anglicizmov, ktoré sa objavili v poslednom čase, je prídavné meno *opcionálny*. V jazykovej praxi sa vyskytuje v rozličných spojeniach, ale niekedy ani z kontextu nie je jasný ich význam. Čo teda vyjadrujú spojenia ako *opcionálna výbava*, *opcionálna účasť* či *opcionálna registrácia*?

Pozrime sa najprv na anglické prídavné meno *optional*. V oxfordskom slovníku (lexico.com) nájdeme výklad „dostupný na výber, ale nie povinný“. V anglicko-slovenskom internetovom slovníku (na <https://slovník.aktuality.sk/anglickoslovensky/>) nachádzame pri ňom viacero prekladových ekvivalentov, pričom nejde len o synonymné významy, napr. *voliteľný*, *nepovinný*, *dobrovoľný*, *zvláštny*, *ľubovoľný*, *fakultatívny*, *výberový*; ako aj spojenia *optional accessories* (voliteľné príslušenstvo), *optional bond* (obligácia, vypovedateľná), *optional combination* (voľná zostava), *optional configuration* (voliteľná konfigurácia). Podobne je to aj v iných internetových slovníkoch (porov. <https://slovníky.lingea.sk/anglicko-slovensky>, <https://webslovník.zoznam.sk/anglicko-slovensky/>), ktoré sa zhodujú v prekladových ekvivalen-toch *voliteľný*, *dobrovoľný*, *nepovinný*, no uvádzajú sa v nich aj ďalšie ustá-lené spojenia, napr. *optional equipment* (dodatočné vybavenie na prianie, zvláštne príslušenstvo), *optional exercise* (voľná zostava), *optional extras* (ďalšie vybavenie), *optional feature* (prídavné zariadenie), *optional membership* (voliteľné členstvo), *optional parameter* (nepovinný parameter), ale aj spojenia, ktoré sa do slovenčiny prekladajú s prídavným menom *opčný*, napr. *optional credit* (opčný úver), *optional date* (opčný deň), *optional dividend* (opčná dividenda).

Prídavné meno *opčný* nie je v našej slovnej zásobe nové, ako právnický termín ho nachádzame už v staršom Slovníku slovenského jazyka (1959 –

Príspevok vznikol v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA č. 2/0133/20 Slovenský právopis a jeho pravidlá v kontexte súčasnej jazykovedy a jazykovej praxe.

1968; ďalej SSJ) aj v slovníkoch cudzích slov s uvedenými a vysvetlenými spojeniami ako *opčné právo*, *opčná zmluva*, *opčná lehota*. Prídavné meno *opčný* súvisí s podstatným menom *opcia*, pri ktorom je v SSJ tento výklad: 1. právo slobodnej voľby medzi dvoma právne relevantnými možnosťami, najmä voľba štátnej príslušnosti; 2. oprávnenie vyhradené jednej strane, aby mohla v obmedzenom čase uplatniť právny pomer medzi dohovorenými stranami.

Používanie prídavného mena *opcionálny*, na ktoré nás nezmierka upozorňujú používatelia jazyka, však nemožno dávať do súvisu s prídavným menom *opčný*. Pozrime sa, v akých spojeniach sa vyskytuje v korpuse textov (Omnia Slovaca III Maior¹ 18.01; ďalej korpus). Výskyt nie je výrazne vysoký, ale nachádzame desiatky príkladov: *Registrácia zákazníka je opcionálna*. – *V opcionálnej výbave môže byť digitálna prístrojová doska*. – *Kemp plánujeme ako 3-denný, aj s opcionálnym prespatím na Guláške*. – *Ďalšie príplatky (opcionálne): poplatok za ubytovanie, ak sa rozhodneme, že tam budeme nocovať, na dvoch miestach treba platiť kemping*. – *Mali sme možnosť vidieť... doskladávaciu halu, v ktorej sa kompletizuje a finalizuje interiér, montujú sklá, sedadlá a ďalšia doplnková opcionálna výbava*.

Z uvedených príkladov na použitie prídavného mena *opcionálny*, ktoré nie je spracované vo výkladových slovníkoch slovenčiny ani v slovníkoch cudzích slov, je zrejmé, že pre prijímateľa textu by bolo zrozumiteľnejšie použitie domáceho ekvivalentu (uvádzame len príslušné spojenia), napr. *voliteľná/výberová výbava*, *možné prespatie*, *ďalšie príplatky (voliteľné/ne-povinné)*, v spojení *doplnková opcionálna výbava* sa prídavné meno *opcionálny* javí ako nadbytočné. V jazykovej praxi sa spojenie *opcionálna výbava* v súvislosti s kúpou nového auta zvyčajne nahrádza aj spojením *príplatková výbava*.

Ešte výraznejšie sa nejednoznačnosť významu či „nadbytočnosť“ ukazuje v príkladoch z korpusu s použitím príslovky *opcionálne*: *Opcionálne vieme požičať aj neoprén*. – *Opcionálne je možné vybaviť zariadenie externým chladením...* – *Opcionálne je možné okrem merania hladiny súčasne meranie teploty*. – *Účasť na rannej modlitbe (opcionálne)*. – *Ako prvé opatrenie*

---

¹ Korpus Omnia Slovaca III Maior (18.01) vznikol zlúčením korpusových dát v Slovenskom národnom korpuse (SNK prim 6.1) a dát z webových korpusov a slúži na potreby pracovníkov JÚEŠ SAV.

prichádza do úvahy prechod z fatalizmu pôrodov na opcionálne (chcené) pôrody a prednatálnu selekciu. Príslovku opcionálne možno nahradiť slovenskými ekvivalentmi výberovo, voliteľne, nepovinne a pod. alebo ju vynechať bez zmeny významu, napr. je možné vybaviť zariadenie... V informácii o opcionálnom požičaní neoprénu by prirodzene stačilo formulovať danú skutočnosť jednoduchšie: možné je požičať si neoprén, požičiavame neoprény. Neveľmi zrozumiteľné je konštatovanie, že niečo je nutné opcionálne objednať, zrejme by opäť postačila informácia, že je nutné čosi objednať. Podobne vysvetlenie v zátvorke, že opcionálne pôrody sú chcené pôrody, nedáva zmysel. A tak by sme mohli pokračovať.

Z uvedených príkladov vyplýva, že používanie anglicizmov *opcionálny* a *opcionálne* je sporné, a to aj napriek tomu, že tieto slová vyzerajú ako zdomácnené. Obávame sa však, že proces ich zdomácnenia urýchlila pohodlnosť prekladateľov, ktorí len mechanicky poslovenčili anglické slovo, keďže „vyzerá internacionálne“. Rozšírenie jeho používania však môže súvisieť aj s tým, že dnes je módne využívať anglické slová s cieľom „pozdvihnúť vážnosť“ informácie.

Zopakujme si teda, aké ekvivalenty ponúka slovenčina. Stačí uviesť prídavné mená *výberový, nepovinný, voliteľný, fakultatívny, dobrovoľný, možný, neobligátny* a zrejme by sa na základe kontextu našli aj ďalšie významovo priesračné náhrady.

Na záver konštatujeme: preberanie slov vo všeobecnosti nemožno odmietat', keď sa nimi obohacuje slovná zásoba, ale nie každá výpožička je v konečnom dôsledku užitočná. Preto odporúčame namiesto slov *opcionálny, opcionálne* využívať slovenské ekvivalenty s jednoznačným významom. Nie je ich málo.

*Sibyla Mislovičová
Jazykovedný ústav L. Štúra SAV*